
ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ НА ТЕРИТОРІЇ ХЕРСОНЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

О.В. ПОПОВА, кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: porova-olena@ukr.net

Анотація. У статті розглянуто цінність біорізноманіття, пріоритетні напрями збереження біорізноманіття, захист та охорона екосистем, відновлення природної екосистеми, державна підтримка. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення збереження біорізноманіття в Україні.

Біорізноманіття належить до найголовніших надбань кожної держави, адже живі організми виконують життєво важливі функції і є індикаторами всіх змін довкілля. Тому зміни біорізноманіття відносяться до найнебезпечніших змін і мають незворотній характер. Втрата біологічного різноманіття є однією з глобальних екологічних проблем.

Збереження біорізноманіття є складною та комплексною програмою. Їх успішне вирішення в повній мірі залежить від багатьох наукових, правових, екологічних, організаційних, фінансових, етичних, виховних заходів тощо, ці завдання входять до складу глобальної концепції стратегії і тактики виживання людства.

Ключові слова: екосистема, збереження та відновлення природних ресурсів, використання екоресурсів, державна підтримка

Актуальність.

У зв'язку із значним розвитком економічного прогресу людство все більшою мірою стає залежним від кількості біоресурсів на нашій планеті, а сучасна економіка теж цілковито залежить від біоресурсів, їх кількісного та якісного складу.

Збереження біорізноманіття та відновлення природних екосистем є основною гарантією подальшого розвитку нашої цивілізації, тому цьому питанню приділяється значна увага.

Зниження рівня біорізноманіття займає особливе місце серед головних екологічних проблем сучасності. Наслідком зникнення видів стане руйнування існуючих екологічних зв'язків та деградація природних угруповань, неспроможність їх до самопідтримання, що призводитиме до їх зникнення. Подальше скорочення біорізноманіття може привести до дестабілізації біоти, втрати цілісності біосфери та її здатності підтримувати найважливіші характеристики

середовища. Внаслідок незворотного переходу біосфери в новий стан вона може стати непридатною для життя людини (Сірко, 2019).

Забезпечення умов для вивчення, збереження та відтворення видового різноманіття є передумовою для виживання і стабільного функціонування природних екосистем не тільки в нашій державі, а і на всій планеті, що в повній мірі сприяє збереженню життя на Землі.

Якщо ми бажаємо зберегти свій менталітет і національну самобутність, то повинні зберегти свою природу. Стан природи є дзеркалом стану нації. Збереження біорізноманіття – необхідна умова виживання людства (Сірко, 2019).

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням збереження біорізноманіття, дослідженням об'єктів екосистеми та їх взаємозв'язків в своїх роботах приділяли велику увагу такі вчені та дослідники: О.О. Веклич, Ю.М. Грищенко, Є. Мішеніна, А.Я. Сохнич та інші, але питання збереження біорізноманіття та відновлення природних екосистем потребують ще подальшого вивчення та вирішення.

Мета статті – виявити сучасні проблеми збереження біорізноманіття, визначити методи відновлення природних екосистем їх шляхи реалізації на території Херсонської області, а також, правова підтримка збереження та відновлення біорізноманіття.

Результати.

Від збереження різноманіття залежить повною мірою все наше життя, а також розвиток таких основних га-

лузей виробництва, як сільське господарство, фармацевтична промисловість, косметична промисловість, садівництво, городництво, целюлозно-паперова промисловість, будівництво, переробка відходів тощо.

Тому реалії сучасного життя такі, що від питання збереження біорізноманіття залежить шлях людства до майбутнього.

Створення того сприятливого середовища, в якому люди почуватимуться максимально комфортно, напряду залежить від підтримки стабільності екосистем, а, отже, від збереження всіх форм життя в їх складі. «Здорове» середовище робить нас стійкішими, працездатнішими, а зростання трудового потенціалу та ефективності – безсумнівна запорука економічного зростання – як особистого, так і суспільного (Семак, 2019).

Сьогодні, саме завдяки біорізноманіттю, наше життя сите, благополучне, багате, а тому таке щасливе. А щастя, як відомо, перебуває поза системою матеріальних цінностей. І серед всього достатку, подарованого природою, ми нерідко відчуваємося покинутими і самотніми. Проблема, як не дивно, також у біорізноманітті, точніше, у його нестачі (Семак, 2019).

На сьогоднішній день саме біорізноманіття формує безпечне для життєдіяльності людей навколишнє середовище та забезпечує їх їжею, ліками, сировиною для розвитку економіки і т.д.

Завдяки саме біорізноманіттю працюють природні екосистеми, наприклад кругообіг та очищення води в природі, система збереження ґрунтів, стабільність клімату, тощо.

Основними методами збереження біорізноманіття є:

1) державна екологічна політика (у т.ч. розробка національних,

державних, місцевих та об'єктних програм і проєктів);

2) ведення Червоної книги (оновлення даних про стан, розповсюдження рідкісних і зникаючих видів рослин та тварин);

3) створення природно-заповідних об'єктів (регламентація управління та природокористування);

4) міжнародне співробітництво у збереженні біорізноманіття (глобальний характер проблеми збереження біорізноманіття; міжнародні угоди, конвенції, проєкти, гармонізація національного законодавства із міжнародним);

5) національні програми збереження біорізноманіття (програми, проєкти і плани дій), спрямовані на збереження та відновлення ландшафтного і біологічного різноманіття;

6) програми охорони і відновлення окремих видів (реакліматизація, біотехнології);

7) створення екомережі;

8) розвиток природоохоронних технологій в промисловості, сільському господарстві та рибному промислі;

9) боротьба із браконьєрством (пропаганда серед населення, застосування прородоохоронних освітніх та виховних програм);

10) розвиток екотуризму (Якимчук, 2014).

Питання збереження біорізноманіття – це актуальна проблема сучасності, адже біологічне різноманіття є основою життя, тому його збереження є вкрай необхідним для життя людей.

За останні 400 років планета втратила біля 100 видів лише хребетних тварин. На даний час приблизно 22 тисячі видів рослин і тварин знаходяться на межі зникнення. Щорічне відзначення Міжнародного дня біорізноманіття – це ще одна нагода звернути увагу широкої спільноти на

актуальні проблеми збереження біоти, визначення його ролі у нашому повсякденному житті («Національний природний парк...»).

Біорізноманіття планети вже давно є під загрозою збіднення та зникнення.

Ці втрати можуть мати незворотні наслідки не тільки для природних екосистем, але і для самої людини. Сьогодні на землі майже не існує місць, куди практично не дійшла «рука людини». Ця проблема актуальна не тільки для інших країн, а і для нашої держави.

Що ж таке «біорізноманіття»? Це різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є, а також різноманіття в рамках виду, між видами і різноманіття екосистем (Василюк).

Станом на 2011 р., за підрахунками вчених, у світі нараховується 8,7 млн видів, з них 6,5 млн є наземними, а 2,2 млн – морськими видами. Ці цифри і справді вражають, важко навіть уявити собі таке різноманіття. Може здаватися, що втрата кількох десятків чи сотень видів серед кількох мільйонів не буде відчутною для планети, але на справді все не зовсім так (Василюк).

Збереженню біорізноманіттю зараз приділяється велика увага, адже стійкість екосистеми планети Земля і нашого життя залежить саме від кількості видів і чим їх більше, тим і вища стійкість.

Втрата біологічного різноманіття є однією з глобальних екологічних проблем. За даними Міжнародної спілки охорони природи (IUCN), від 10 до 50 % добре вивчених вищих таксономічних груп знаходяться під загрозою зникнення, зокрема 23 % видів ссав-

ців, 12 % – птахів, 25 % – хвойних дерев. Ще гострішою є ця проблема для Європи – 43 % європейських птахів мають несприятливий охоронний статус, 12 % метеликів – дуже рідкісні або значно скоротили свою чисельність, 45 % рептилій та 52 % прісноводних видів риб знаходяться під загрозою зникнення (Василюк).

Внаслідок дії негативних антропогенних факторів все більша кількість видів тварин і рослин в Україні опиняються під загрозою зникнення. До першого видання Червоної книги України (1980) було занесено 151 вид рослин і 85 видів тварин. До другого видання (тваринний світ – 1994 р., рослинний світ – 1996 р.) внесено вже 541 вид рослин і грибів та 382 види тварин. Останнє видання Червоної книги України (2009) містить 826 видів флори і 542 види фауни (Василюк).

Втрата біорізноманіття викликає велику стурбованість в питаннях захисту продовольчої безпеки, енергетичної безпеки, забезпеченості доступу до чистої води та якісної сировини, що негативно впливає на багато аспектів добробуту людей в цілому, а також може спричинити виснаження природних екосистем і поставити під загрозу подальше існування економіки в теперішньому вигляді.

У довгостроковій перспективі, ціна завданих втрат може значно перевищувати короткострокові економічні вигоди, які можна отримати від трансформації екосистем («Яворівська РДА»).

За останнє сторіччя, деякі люди отримали користь від перетворення природних екосистем і росту об'ємів міжнародної торгівлі, однак подальше використання природних ресурсів в теперішніх обсягах та способи експлуатації екосистем можуть постави-

ти під питання подальше існування економіки на всіх рівнях в нинішньому вигляді («Яворівська РДА»).

Сучасні втрати біорізноманіття зараз відбуваються дуже швидкими темпами і не має ніяких ознак сповільнення цих процесів. Майже всі екосистеми видозмінюються під впливом діяльності людини, що практично призводить до зникнення багатьох видів флори і фауни на Землі. особливо призводять до втрати біорізноманіття такі чинники, як зміни у землекористуванні, забруднення довкілля, зміни клімату, інвазивні види тощо.

Також до негативних змін в екосистемах призводять подальший розвиток економічної діяльності, зокрема сільського господарства. агресивний наступ механізації тощо. Всі ці причини ведуть до втрати середовищ існування біоти, зміни рослинного покриву, забруднення територій, вторгнення інвазивних видів тощо.

Найкритичнішим чинником, який призводить до значної втрати біорізноманіття та негативних змін в природних екосистемах, є сільське господарство.

Для Херсонської області, яка є могутнім сільськогосподарським регіоном України, проблеми збереження біорізноманіття та відновлення природних екосистем є дуже складними і актуальними.

Біорізноманіття області скорочується під впливом таких процесів, як зміни клімату, надмірна експлуатація та забруднення територій, а також значні зміни у землекористуванні, також на ці процеси впливають такі чинники та особливості місцевості: зростаючий рівень рекреаційного навантаження, незначна площа природних біотопів, швидкі темпи їх змін та деградації, недостатня забезпеченість охороною

природних територій, недосконала законодавча база, яка не враховує специфічні умови екології області.

Тваринний світ області багатий та різноманітний, адже тут є всі фізико-географічні умови для нормального існування тварин: сприятливий клімат, різноманітні природні умови, фітоценози різних типів, багато прісних і солоних водойм із великою площею акваторій та різними глибинами, наявність відслонень різних гірських порід та інших біотопів (Андросов, 2015).

Особливо, великої шкоди біорізноманіттю області наносять значні зміни клімату і можуть привести до вимирання видів біоти.

Дія всіх цих негативних факторів призвела до значних посух, різких коливань температури повітря від низьких до високих, і навпаки, до підняття рівня ґрунтових вод, через відсутність опадів та значні посухи часто відбуваються пожежі, виникають пилові бурі, несе загрозу ґрунтам вітрова ерозія, тощо.

Причиною деградації біорізноманіття на території Херсонської області є надмірна експлуатація природних ресурсів та забруднення довкілля. Спостерігається антропогенне забруднення важкими металами, радіонуклідами, стійкими органічними сполуками, відмічено прояви деградації та синантропізації екосистем, що загрожує втратою гено-, цено- та екофонду та формує соціально-екологічний дискомфорт населення (Андросов, 2015).

В нашій країні розроблені і успішно працюють програми, спрямовані на охорону, збереження та відновлення біорізноманіття.

Також для збереження біорізноманіття турбота про нього має стати невід'ємною частиною агрокомплексу, лісництва та рибальства, тому що

ці галузі економіки в значній мірі залежні від біорізноманіття і постійно на нього впливають. Широке впровадження в сільське господарство та лісництво пермакультурних методів дасть змогу одержувати якісні продукти харчування з мінімальною шкодою для природних екосистем.

Таким чином вивчення біорізноманіття – це нескінченна нива для розвитку науки і передових технологій сучасності. Також біорізноманіття є значним рекреаційним ресурсом, а його об'єкти мають значний рекреаційний потенціал і відіграють значну роль в розвитку туризму та росту фінансової безпеки регіонів нашої країни.

Невід'ємною частиною фінансових та регіональних програм із збереженням біорізноманіття є утворення та охорона заповідних територій.

Щоб зупинити глобальні втрати біорізноманіття, у 1992 р. 168 країн підписали Конвенцію ООН про охорону біорізноманіття та закликали світову спільноту згуртуватися навколо фундаментальної загрози, що нависає над людством – втратою середовища існування самої людини. У 2010 р., занепокоєні недостатнім успіхом у зупиненні втрати біорізноманіття відповідно до попередніх цілей, Сторони Конвенції ухвалили Стратегічний план у сфері збереження та сталого використання біорізноманіття на 2011–2020 роки. Структура плану розрахована на 10 років, він передбачав, що всі країни та суб'єкти діяльності будуть вживати заходів для збереження біорізноманіття та забезпечувані ними вигод для людей (Василюк).

Основними нормативно – правовими документами зі збереження біорізноманіття та відновлення природних екосистем є такі нормативно – правові документи:

- 2.1. Конвенція з охорони біологічного різноманіття, як основа для збереження біорізноманіття лісів в Україні;
- 2.2. Міжнародні документи, що визначають стратегію реалізації завдань Бернської конвенції;
 - 2.2.1. «Стратегічний План для Біорізноманіття 2011–2020, включаючи Завдання (цілі) Біорізноманіття, прийняті в Айчі» (Strategic Plan for Biodiversity 2011–2020, including Aichi Biodiversity Targets (CBD));
 - 2.2.2. Стратегія ЄС щодо біорізноманіття до 2020 року (The EU biodiversity strategy to 2020). Ця стратегія містить шість завдань (цілей):
 - I. Повна реалізація природоохоронного законодавства ЄС;
 - II. Поліпшений захист і відновлення екосистем і послуг, які вони надають, і більш широке використання зеленої інфраструктури;
 - III. Більш стале сільське й лісове господарство;
 - IV. Краще управління рибних запасів ЄС і більш стійке рибальство;
 - V. Жорстокіший контроль інвазивних чужорідних видів;
 - VI. Більший внесок ЄС у запобігання глобальній втраті біорізноманіття.

Стратегія ЄС щодо біорізноманіття не є нормативно – правовим актом для України і її виконання не є обов'язковим. Разом з тим, зазначена стратегія відображає європейський стандарт щодо збереження лісів та їх екосистем. У цьому аспекті слід зазначити таке. Україна встала на шлях виконання Мети 1, підписавши Угоду про асоціацію між Україною,

з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами – членами, з іншої сторони, якою передбачена адаптація законодавства до Оселищної Директиви і Директиви щодо Птахів. Безумовно, що досягнення Мети 1 Україною до 2020 р. неможливе, але ставити завдання щодо збереження біорізноманіття у цьому аспекті необхідно (Бондарук, Кагало, Проценко, Артов & Проць, 2013).

- 2.2.3. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;
- 2.2.4. Програма робіт щодо природно – заповідних територій Конвенції про біологічне різноманіття;
- 2.2.5. Лісовий Форум Організації Об'єднаних націй;
- 2.2.6. Нова лісова стратегія ЄС: для лісів і лісового сектора (Бондарук, Кагало, Проценко, Артов & Проць, 2013) та багато інших документів.

У Херсонській області велика увага приділяється науковій та практичній роботі по виконанню завдань Плану заходів з реалізації у 2018–2020 рр. Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 р., затвердженою рішенням XVII сесії обласної ради VII скликання 16 березня 2018 р. № 748 та правовій підтримці заходів по збереженню біорізноманіття та відновленню екосистем.

На Херсонщині, як і по всій Україні, початок активного створення заповідних об'єктів та їхнє документальне підтвердження припали 60-ті рр. ХХ ст. Під час дослідження виявлено, що кількість ПЗФ, створених за цей період часу, не співпадає з даними офіційних переліків, наведеним відповідним обласним екологічним відомством. З метою відшукати інформацію чи хоча

**Програма відповідає Стратегійчній цілі С
«Екологічна безпека та ресурсозбереження», містить 5 напрямів, кожен з
яких загалом сприятиме загальному оздоровленню екологічної ситуації
в області («Херсонська ОДА»):**

Операційна ціль (напря́м) С.1	Операційна ціль(напря́м) С.2	Операційна ціль (напря́м) С.3	Операційна ціль (напря́м) С.4	Операційна ціль (напря́м) С.5
Забезпечення загально-національ- них інтересів у сфе- рі захисту довкілля	Збалансовані, екологічно безпечні водні ресурси	Збережений потенціал земельних ресурсів	Покращення управління відходами	Енергетично безпечна тери- торія

б згадки про втрачені території ПЗФ Херсонської області нами було отримано у Державному архіві області копії всіх рішень державних органів обласного рівня про створення заповідних об'єктів, починаючи з 1964 р., та проведено порівняльний аналіз із списком сучасних ПЗФ, згідно відомостей, опублікованих Міністерством екології та природних ресурсів України у 2016 та 2014 роках.

Згідно наших підрахунків сумарна площа зниклих об'єктів (n=7) складає 1526,00 га, що складає 0,56 % від площ всіх заповідних об'єктів, що, у порівнянні з іншими областями, ілюструє значно кращу ситуацію у сфері охорони природи та дотриманні заповідного режиму і збереження цінних природних площ на Херсонщині. Найбільшою за площею втраченою територією є ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Урочище Буркути», що мала площу 1298 га і яка вперше отримала природоохоронний статус ще 1928 р. (Марущак & Василюк).

На території Херсонської області функціонує 79 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, загальною площею 224171,0 га, з них 13 об'єктів загальнодержавного значення загальною площею 213882,76 га та 66 місцевого значення загальною пло-

щею 10288,24 га, в тому числі 22 точкові («На території Херсонської області...»).

Серед цих об'єктів є:

– Біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф.Є. Фальц-Фейна. За фізико-географічним районуванням України територія Біосферного заповідника «Асканія-Нова» імені Ф.Є. Фальц-Фейна УААН приурочена до Присивасько-Приазовського низовинного степу Причорноморсько-Приазовської сухостепової провінції Сухостепової підзони Степової зони. Загальна площа заповідника – 33307,6 га; його природне ядро (цілина та перелоги з відновленою степовою рослинністю) займає 11054 га. Біосферний заповідник «Асканія-Нова» УААН забезпечує збереження природного ландшафту та генофонду флоро-фауністичного комплексу типчаково-ковилового степу.

За давністю заповідання це найстаріший заповідник Землі (ділянка «Стара» під охороною з 1898 р.). На території заповідника локалізуються унікальні ландшафти, що поєднують природні та штучні екосистеми (Гавриленко, Моргун, Поліщук, Шаповал & Ясинецька).

Дендрологічний парк «Асканія-Нова» загальнодержавного значення є об'єктом природно-заповідного фонду

України (Гавриленко, Моргун, Поліщук, Шаповал & Ясинецька). Дендрологічний парк набуває все більшого значення як осередок збереження рідкісних та малопоширених деревних рослин на крайньому півдні степової зони України та екологічного просвітництва. Це унікальний природоохоронний об'єкт, пам'ятка садово-паркового мистецтва кінця XIX ст., найбільший ландшафтний зрошуваний парк на півдні України (Гавриленко, Моргун, Поліщук, Шаповал & Ясинецька).

Зоопарк «Асканія-Нова» – найбільший в Україні центр збереження і відтворення зникаючих, рідкісних і цінних видів копитних та птахів; база для проведення наукових досліджень з удосконалення методів утримання та реінтродукції в природу диких тварин; регіональний центр еколого-просвітницької роботи; об'єкт екскурсійної та туристичної діяльності; член Євразійської регіональної асоціації зоопарків і акваріумів; учасник Європейських програм по збереженню рідкісних видів тварин. У колекції диких тварин перевага надається утриманню таких видів копитних, які екологічно були пов'язані із степовими або лісостеповими ландшафтами (Гавриленко, Моргун, Поліщук, Шаповал & Ясинецька).

– Чорноморський біосферний заповідник – заповідник, розташований на території та акваторії Херсонської та частково Миколаївської областей України («Чорноморський біосферний заповідник»). Чорноморський заповідник створений 1927 р. для вивчення й охорони природного середовища, зокрема масового гніздування та міграцій птахів («Чорноморський біосферний заповідник»). Заповідник – один із найстаріших заповідників України. Вже майже 90 років тут

успішно зберігають як ландшафтне, так і видове різноманіття регіону. Заповідник є суб'єктом міжнародної мережі біосферних резерватів програми МАВ ЮНЕСКО («Чорноморський біосферний заповідник»).

– Азово-Сиваський національний природний парк розташований на південному сході Херсонської області в межах Генічеського та Новотроїцького районів. Загальна площа території парку становить 52582,7 гектарів («Державне Управління справами...»). Довгостроковими цілями охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об'єктів Азово-Сиваського національного природного парку є:

- збереження біорізноманіття на заповідних ділянках Національного природного парку (острови Чурюк, Куюк-Тук, Мартинячий і акваторія Центрального Сиваша);
- збереження інтродукованих видів тварин у межах острова Бірючого;
- збереження природних ландшафтних комплексів острова Бірючого – сухопутних, прибережних і лиманно-озерних;
- здійснення масової природоохоронної та освітньо-виховної роботи серед школярів, місцевого населення і туристів;
- здійснення наукових досліджень і спостережень за змінами інтродукованих та природних видів живих організмів і динамікою природних ландшафтів («Державне Управління справами...»).

– Джарилгацький національний природний парк – природоохоронна територія на території Скадовського району Херсонської області, на острові Джарилгач. До його складу входить сам острів, акваторія Джарилгацької затоки, а також берегова

смуга між Скадовськом та Лазурним («Джарилгацький національний природний парк»).

Загальна площа Парку становить 10000 гектарів земель, у тому числі 805 гектарів земель, що надаються Парку в постійне користування, та 6726 гектарів земель і 2469 гектарів акваторії Джарилгацької затоки Чорного моря, що включаються до його складу без вилучення у землекористувачів («Положення про національний природний парк...», 2011).

Парк створений з метою збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів північного Причорномор'я, що мають важливе природоохоронне, освітнє, наукове, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення («Положення про національний природний парк...», 2011).

Основними завданнями Парку є:

- забезпечення охорони його території з усіма природними об'єктами; збереження та відтворення цінних природних та історико-культурних комплексів та природних об'єктів степової зони, включаючи степові, шквальні і екотонні біоценози, підтримання та забезпечення екологічної природної рівноваги в регіоні;
- створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних комплексів та об'єктів;
- організація та здійснення науково-дослідних робіт, у тому числі з вивчення природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання, розроблення та впровадження наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього природного середовища, відтворен-

ня окремих видів флори та фауни, відновлення порушених екосистем, управління та ефективного використання природних ресурсів, організації та проведення моніторингу ландшафтного та біологічного різноманіття;

- збереження генофонду рідкісних, занесених до Червоної книги України та типових рослин, тварин, риб та птахів;
- вивчення змін екосистем під дією природних і антропогенних факторів; підтримання загального екологічного балансу в регіоні; відродження місцевих традицій природокористування; проведення екологічної освітньо-виховної роботи тощо («Положення про національний природний парк...», 2011).

– Національний природний парк «Олешківські піски», розташований на території Херсонської області: Каховському, Олешківському, Голопристанському районах.

Парк є природоохоронною, рекреаційною, культурно-освітньою, науково-дослідною установою загальнодержавного значення і входить до складу природно-заповідного фонду України, охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення та використання. парк підпорядкований Міністерству екології та природних ресурсів України. Основними завданнями діяльності НПП «Олешківські піски» є:

- збереження та відтворення цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів степової зони, включаючи псамофітно-степові, лісові, лучні чагарникові біоценози, підтримання та забезпечення екологічної природної рівноваги в регіоні;

- організація та здійснення науково-дослідних робіт, у тому числі з вивчення природних комплексів та їх змін в умовах рекреаційного використання, розроблення та впровадження наукових рекомендацій з питань охорони навколишнього природного середовища, відтворення окремих видів флори та фауни, відновлення порушених екосистем, управління та ефективного використання природних ресурсів, організації та проведення моніторингу ландшафтного та біологічного різноманіття;
- створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів;
- відродження місцевих традицій природокористування, осередків місцевих художніх промислів та інших видів народної творчості тощо;
- проведення екологічної освітньо-виховної роботи тощо («Національний природний парк...»).

Рекреаційна цінність біорізноманіття має велике значення і позитивний вплив на організацію відпочинку, на розвиток екотуризму, зокрема таких видів, як зелений туризм, пішохідний туризм, фототуризм, спостереження за птахами тощо.

Тобто, головний напрям рекреаційної діяльності – отримання задоволення без шкідливого впливу на природу.

Великі водні можливості Херсонської області – Чорне та Азовське море, лимани, річки, озера, ставки – дають великі можливості розвитку зеленого туризму, водних видів спорту, водних екскурсій, прогулянок, купання та риболовлі.

Оптимальні умови для успішного розвитку видів спорту на воді уже за-

початковані і успішно працюють на Арабатській Стрілці в Генічеському районі Херсонської області на акваторії Азовського моря та Утлюкського лиману, тут успішно розвивається вітрильний, водний та повітряний спорт в тому числі відсерфінг, кайтсерфінг, параплани тощо.

Висновки і перспективи.

Подальше скорочення біорізноманіття може призвести до дестабілізації біоти, втрати цілісності біосфери та її здатності підтримувати найважливіші характеристики середовища. Тому один із головних і найдієвіших методів збереження біорізноманіття – створення природоохоронних територій. Саме ці території забезпечують умови, необхідні для зменшення шкідливого антропогенного впливу, на біологічні об'єкти, сприяють збереженню цілісності екосистем (Андросов, 2015).

Підсумовуючи все вищевикладене, можна зробити висновок про те, що питання збереження біорізноманіття та відновлення природної екосистеми мають тісний зв'язок з питаннями, які відносяться до підтримки стійкого розвитку соціально-економічної системи, адже збереження біорізноманіття та природної екосистеми залежить саме від збалансованого розвитку економічних систем, екологічних та соціальних.

Список використаних джерел

1. Сірко Г. Цінність біорізноманіття. Станіславський натураліст. Час відкривати світ. Серпень 2, 2019. URL: naturalist.if.ua
2. Семак У. Кому вигода від біорізноманіття? Станіславський натураліст. Час відкривати світ. Серпень 2, 2019. URL: naturalist.if.ua

3. Якимчук А.Ю. Принципи збереження біорізноманіття відповідно до стратегії розвитку державної екологічної мережі. Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». 2014. Випуск 1.
4. Національний природний парк «Олешківські піски». URL: <https://nppop.gov.ua>
5. Василюк О. Навіщо нам біорізноманіття та як його зберегти. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. URL: www.undp.org
6. Яворівська РДА. URL: javoriv-rda.gov.ua
7. Андросов В.І. Екологічні проблеми збереження біорізноманіття на території Херсонської області. Zoocenosis – 2015. Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: матеріали VIII Міжнародної наукової конференції. Дніпропетровськ: Ліра, 2015. С. 3–5.
8. Бондарук Г.В., Кагало О.О., Проценко Л.Д., Артов А.М., Проць Б.Г. Нормативно-правове забезпечення збереження біорізноманіття в лісовому секторі України: аналіз та перспективи розвитку. Національна академія наук України, Всесвітній фонд природи WWF, Інститут екології Карпат НАН України, Державний природознавчий музей НАН України. Львів, 2013.
9. Херсонська ОДА. План заходів з реалізації у 2018–2020 рр. Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 р.: рішення XVII сесії обласної ради VII скликання від 16 березня 2018 р. № 748. URL: khoda.gov.ua
10. Марущак О., Василюк О. Втрачені об'єкти на території природно-заповідного фонду: Херсонська область. Екологія Права Людини Верховенство права для захисту довкілля. URL: epl.org.ua
11. На території Херсонської області функціонує 79 об'єктів природно-заповідного фонду. URL: gazeta.ks.ua
12. Гавриленко Н., Моргун Є., Поліщук І., Шаповал В., Ясинецька Н. Біосферний заповідник «Асканія-Нова». Рідна Природа: Науково-популярний екологічний журнал. URL: ridnapriroda.wordpress.com
13. Чорноморський біосферний заповідник. URL: wikiwand.com
14. Державне Управління справами. Азово-Сиваський національний природний парк. URL: www.dus.gov.ua
15. Джарилгацький національний природний парк. URL: wikipedia.org
16. Положення про національний природний парк Джарилгацький: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України 12 грудня 2011 р. № 516. URL: consultant.parus.ua

References

1. Sirko, G. (2019). Tsinnist bioriznomanittia. Stanislavskiy naturalist. Chas vidkryvaty svit [The value of biodiversity. Stanislav Naturalist. It's time to discover the world]. Available at: naturalist.if.ua (in Ukrainian).
2. Semak, U. (2019). Komu vyhoda vid bioriznomanittia? Stanislavskiy naturalist. Chas vidkryvaty svit [Who benefits from biodiversity? Stanislav Naturalist. It's time to discover the world]. Available at: naturalist.if.ua (in Ukrainian).
3. Yakimchuk, A. (2014). Pryntsyepy zberezhennia bioriznomanittia vidpovidno do stratehii rozvytku derzhavnoi ekolohichnoi merezhi. Naukovy visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia: Seriiia «Upravlinnia» [Principles of biodiversity conservation in accordance with the strategy of development of the state ecological network. Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Administration: Series «Management»]. Issue 1 (in Ukrainian).
4. Natsionalnyi pryrodnyi park «Oleshkivskiy pisky» [Oleshkovsky Sands National Park]. Available at: <https://nppop.gov.ua> (in Ukrainian).
5. Vasilyuk, O. (2019). Navishcho nam bioriznomanittia ta yak yoho zberehty. Prohrama rozvytku Orhanizatsii Obiednanykh

- Natsii [Why we need biodiversity and how to preserve it. United Nations Development Program]. Available at: www.ua.un-dp.org (in Ukrainian).
6. Yavorivska RDA [Yavoriv RDA]. Available at: javoriv-rda.gov.ua (in Ukrainian).
 7. Androsov, V.I. (2015). Ekolohichni problemy zberezhenia bioriznomanittia na terytorii Khersonskoi oblasti. Zoocenosis – 2015. Bioriznomanittia ta rol tvaryn v ekosystemakh: materialy VIII Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii [Environmental problems of biodiversity conservation in the territory of Kherson region. Zoocenosis – 2015. Biodiversity and the role of animals in ecosystems: proceedings of the VIII International Scientific Conference]. Dnepropetrovsk: Lyra, 3–5 (in Ukrainian).
 8. Bondaruk, G.V., Kagalo, O.O., Protsenko, L.D., Artov, A.M., Prots, B.G. (2013). Normatyvno-pravove zabezpechennia zberezhenia bioriznomanittia v lisovomu sektori Ukrainy: analiz ta perspektyvy rozvytku. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Vsesvitnii fond pryrody WWF, Instytut ekolohii Karpat NAN Ukrainy, Derzhavnyi pryrodoznavchyi muzei NAN Ukrainy [Regulatory and Legal Support for Biodiversity Conservation in the Forest Sector of Ukraine: Analysis and Prospects for Development]. Lviv (in Ukrainian).
 9. Plan zakhodiv z realizatsii u 2018–2020 Stratehii rozvytku Khersonskoi oblasti na period do 2020: rishennia XVII sesii oblasnoi rady VII slykannia 16.03.2018 № 748 [Kherson Regional State Administration Plan of measures for implementation in 2018–2020 of the Strategy of development of the Kherson region for the period up to 2020 Approved by the Decision of XVII session of the regional council of the VII convocation 16.03.2018 № 748] (2018). Available at: khoda.gov.ua (in Ukrainian).
 10. Marushchak, O., Vasilyuk, O. Vtracheni ob'iekty na terytorii pryrodno-zapovidnoho fondu: Khersonska oblast. Ekolohiia Prava Liudyny Verkhovenstvo prava dlia zakhystu dovkillia [Objects lost in the territory of the natural reserve fund: Kherson region. Ecology of Human Rights Rule of law for environmental protection]. Available at: epl.org.ua (in Ukrainian).
 11. Na terytorii Khersonskoi oblasti funktsionuie 79 ob'ektiv pryrodno-zapovidnoho fondu [In the territory of the Kherson region there are 79 objects of the nature reserve fund]. Available at: gazeta.ks.ua (in Ukrainian).
 12. Gavrilenko, N., Morgun, E., Polishchuk, I., Shapoval, V., Yasinetska, N. Biosfernyi zapovidnyk «Askaniia-Nova». Ridna Pryroda: Naukovo-populiarnyi ekolohichni zhurnal [Askania-Nova Biosphere Reserve. Native Nature Science-Popular Ecological Journal]. Available at: ridnapriroda.wordpress.com (in Ukrainian).
 13. Chornomorskyi biosfernyi zapovidnyk [Black Sea Biosphere Reserve]. Available at: wikiwand.com (in Ukrainian).
 14. Derzhavne Upravlinnia Spravamy. Azovo-Syvaskyi natsionalnyi pryrodnyi park [Azov-Sivas National Nature Park State Administration]. Available at: www.dus.gov.ua (in Ukrainian).
 15. Dzharylhatskyi natsionalnyi pryrodnyi park [Jarilgat National Park]. Available at: wikipedia.org (in Ukrainian).
 16. Polozhennia pro natsionalnyi pryrodnyi park Dzharylhatskyi: Nakaz Ministerstva ekolohii ta pryrodnykh resursiv Ukrainy 12.12.2011 № 516 [Consultant Information and Analytical System on the Legislation of Ukraine Regulations on Dzarylhatsky National Natural Park approved Order of the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine 12.12.2011 № 516] (2011). Available at: consultant.parus.ua (in Ukrainian).

O.V. Popova (2019). Conservation of biodiversity and restoration of natural ecosystems in the territory of Kherson region: legal problems and ways of their solution. *Law. Human. Environment*, 10(4): 72-84.

<https://doi.org/10.31548/law2019.04.009>.

Summary. *The article discusses the value of biodiversity, priority areas for biodiversity conservation, protection and protection of ecosystems, restoration of natural ecosystems, and state support. It is considered and analysed normatively is the legal providing, in relation to maintenance of biovariety in Ukraine.*

Biodiversity is one of the most important assets of every state, because living organisms perform vital functions and are indicators of all environmental changes. Therefore, biodiversity changes are one of the most dangerous changes and are irreversible. Biodiversity loss is one of the global environmental problems.

Biodiversity conservation is a complex and complex program. Their successful solution depends on many scientific, legal, environmental, organizational, financial, ethical, educational measures, etc. These tasks are part of the global conception of the strategy and tactics of human survival.

Keywords: *ecosystem, maintainance and proceeding in natural resources, use of ekoresursiv, state support*
